

Passiv grammatisk konstruktion, Thackston § 75

Passiv grammatisk konstruktion innebär att det grammatiska subjektet är passivt (inte gör verbets handling). En känd eller okänd agent gör istället verbets handling. Ibland finns ingen specifik agent alls. Motsatsen till passiv grammatisk konstruktion är aktiv grammatisk konstruktion. I svenska bildas passiv konstruktion antingen genom s.k. s-passiv eller genom omskrivning med hjälpverbet "att bli".

Aktiv grammatisk konstruktion: Barnen städade hela huset.

Passiv grammatisk konstruktion: Hela huset städades av barnen.

Aktiv grammatisk konstruktion: Katten har ätit upp tre fåglar.

Passiv grammatisk konstruktion: Tre fåglar har ätits upp av katten.

Tre fåglar har blivit uppätta av katten.

Aktiv grammatisk konstruktion: Här är denna möjlighet utesluten eftersom det inte finns någon agent.

Passiv grammatisk konstruktion: Tre personer skadades i bilolyckan.

Det finns alltså situationer då man måste använda passiv konstruktion i svenska. När den passiva konstruktionen inte är obligatorisk används den i svenska huvudsakligen för att sätta fokus på det direkta objektet i en mening. I persiska används passiv konstruktion *endast* när det är okänt vem

som gör verbets handling (agenten) eller när det inte finns någon agent. Dock ser man ibland passiv grammatisk konstruktion + agent i persiska texter översatta från språk som har passiv grammatisk konstruktion även med en utskriven agent. Passiv grammatisk konstruktion är mycket vanligare i sakprosa än i skönlitteratur och förekommer huvudsakligen i tredje person samt endast för icke-sammansatta verb. Sammansatta verb får passiv innebörd genom att byta verb i sammansättningen.

Persiska har också andra konstruktioner än passiv när agenten (subjektet) är okänd, se:

Opersonliga grammatiska konstruktioner.

Passiv grammatisk konstruktion för icke sammansatta verb består av:

perfekt particip av huvudverbet + TAM-form av verbet *šodan* 'att bli'

Detta är den GRAMMATISKA PASSIV-FORMEN i persiska.

Exempel på passiva former, verbet *neveštan* 'skriva':

Presens indikativ passiv: *nevešte mišavad* 'det skrivs'

nevešte mišavand 'de skrivs'

Presens konjunktiv passiv: *nevešte bešavad* 'det bör skrivas etc.'

nevešte bešavand 'de bör skrivas etc.'

Preteritum passiv: *nevešte šod* 'det skrevs' (avslutad handling)

nevešte šodand 'de skrevs' (avslutad handling)

Imperfekt passiv: *nevešte mišod* 'det skrevs' (upprepad, pågående handling)

nevešte mišodand 'de skrevs' (upprepad, pågående handling)

Perfekt indikativ passiv: *nevešte šode(-ast)* 'det har skrivits'

nevešte šode-and 'de har skrivits'

Perfekt konjunktiv passiv: *nevešte šode bāšad* 'det kan ha skrivits'

nevešte šode bāšand ‘de kan ha skrivits’

Pluskvamperfekt passiv: *nevešte šode bud* ‘det hade skrivits’

nevešte šode budand ‘de hade skrivits’

Futurum passiv: *nevešte x^yāhad šod* ‘det kommer att skrivas’

nevešte x^yāhand šod ‘de kommer att skrivas’

Passiv grammatisk konstruktion negeras genom att *ne-* / *na-* placeras på TAM-formen av *šodan*, inte på perfekt participet, t.ex. *nevešte nemišavad* ‘det skrivs inte’, *nevešte našodand* ‘de skrevs inte’, *nevešte nemišod* ‘det brukade inte skrivas’, *nevešte našode(-ast)* ‘det har inte skrivits’, *nevešte na^xāhand šod* ‘de kommer inte att skrivas’.

Sammansatta verb får passiv innebörd genom att byta ut ett transitivt verb mot ett intransitivt.

kardan byts ut mot *šodan*

zadan byts ut mot *x^yordan*

dādan byts ut mot *gereftan* eller *šodan*

etc.

t.ex. *farāmuš kardan* ‘glömma’

farāmuš šodan ‘glömmas, bli bortglömd’

exterā kardan ‘uppfinna’

exterā šodan ‘uppfinnas, bli uppfunnen’

gul zadan 'lura någon'

gul x'ordan 'bli lurad'

anjām dādan 'genomföra, göra'

anjām gereftan, anjām šodan 'genomföras, bli gjord'

Exempel på passiv grammatisk konstruktion med enkla verb och passiv innebörd med sammansatta verb utan känd agent:

Presens indikativ passiv: *az se vāke faqaṭ vāke-ye kešide nevešte mišavad*

'Av tre vokaler skrivs endast den långa vokalen'

in fešārhā andak andak jam' mišavand

'Detta tryck (ordagrant: dessa tryck) ökar (ordagrant: samlas) undan för undan'

barā-ye sāxtan-e šedā-ye dovvom-e ān, dahān kāmelan bāz mišavad

'För att producera det andra ljudet öppnas munnen helt'

bištar be talāš o kušeš-i gofte mišavad ke dar rāh-e xodā anjām girad

'Det (=ordet jahād) används mest om strävan som genomförs i Guds namn'

Preteritum passiv: *šedā-ye sut-e qaṭār az pošt-e kuh šenide šod*

'Tågets vissling (ordagrant: ljudet av tågets vissling) hördes bakom berget'

az sāl-e 1701 tā 1709 haft jeld-e ān čāp o montašer šod
'Från år 1701 till 1709 publicerades den i sju volymer'

Imperfekt passiv:

har ke bā xalife sāzegār nabud va dar nahān bā u došman bud šenāxte mišod

'Var och en som inte stod på god fot med guvernören och i hemlighet var hans fiende blev avslöjad'

Perfekt passiv:

rāh-ešān be su-ye xārej baste šode

'deras väg ut har stängts'

puste-ye zamin ...az qaṭa'āt yā šafaḥāt-e bozorg-i taškil šode-ast

'Jordskorpan är uppbyggd (har byggts up) av stora stycken eller plattor'

Pluskvamperfekt passiv:

avvalin dāyerat-ol ma'āref-e jahān ke mōzu'āt dar ān bar ḥasb-e ḥoruf-e alefbā tanzīm o ta'lif šode bud "biliutekā universāl" nām dāšt

'Det första uppslagsverk i världen vars uppslagsord var ordnade och sammanställda (ordagrant: hade ordnats och sammanställts) i alfabetisk ordning hette "Biblioteca Universal"'

Exempel på passiv innebörd för sammansatta verb med känd agent (texten översatt från engelska)

(här råkar bara verben vara sammansatta, man skulle förmodligen kunna hitta grammatisk passiv

konstruktion + agent i andra översättningstexter):

Preteritum passiv:

vāže-ye enerži barā-ye avvalin bār dar sāl-e 1807-e milādi

tavassoṭ-e tāmas yāng'e engelisi ebdā' šod

'Ordet energi myntades första gången år 1807 A.D. av engelsmannen Thomas Young'

Sanjāq-qofli dar sāl-e 1849 be vasile-ye "Vālder Hant" -e

āmrikāyi exterā' šod

'Säkerhetsnålen uppfanns år 1849 av amerikanen Walter Hunt'